

N:o 196.

Af herrar **G. M. Sandin** och **G. Jansson** i *Krakerud*, i anledning af motionerna n:is 146 och 147 angående några statsåtgärder i ändamål att i erforderliga fall förekomma och undanröja enskildes jordmonopol.

Näst rösträtts- och inlandsbanefrågorna torde ingen politisk fråga i vårt land hafva större och viktigare betydelse än den så kallade Norrlandsfrågan eller frågan om huru den själfägande hemmansägareklassen i Norrland och Dalarne skall kunna bevaras. På denna fråga ha statsmakterna länge haft sin uppmärksamhet med bekymmer riktad och genom en särskildt tillsatt kommitté, Norrlandskommittén, låtit allsidigt och grundligt utreda, »huru den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarne må kunna vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas». Denna utredning, hvars resultat innefattas i berörda kommittés utlåtande af den 27 oktober 1904, gaf tydligt vid handen, att skyndsamma och kraftiga åtgärder måste vidtagas till förhindrande af hemmansägarnes undergång i förenämnda landsdelar. För 1906 års Riksdag framlade ock Kungl. Maj:t lagförslag, afseende att hindra oegentligheterna och främja det med kommitténs utredning afsedda syftet. Hos undertecknade har stadgat sig en på erfarenhet grundad åsikt, att äfven Värmlands län, i hvars olika delar de norrländska missförhållandena med hvarje år allt bestämdare framträda och utveckla sig, i nära nog samma grad som norra Sverige är i behof af en dylik skyddslagstiftning. Under de senare decennierna har träindustrien med påfallande energi inom nämnda län förvärfvat ett stort antal skogsegendomar, större och

mindre, och detta i ett omfång, som framkallat grundad farhåga, att den själfägande jordbrukareklassen därstädes skall förminsкас, så att olyckliga följder för stat och samhälle däraf uppstå. En af orsakerna till detta ödesdigra jordförvärf ligger däri, att, sedan träindustrien, som omfattar sågverk och trämassfabriker, hufvudsakligen förlagda i länets södra område, för sitt behof hunnit tillgodogöra sig de skogar af jämförelsevis mindre omfång, som därstädes funnits, den blifvit mer och mer beroende af skogarne i länets öfriga områden. Enskilda personer och bolag, idkare af denna industri, rikta därför ökad uppmärksamhet på de skogrika bygderna, hvarest de redan förvärfvat sig mer eller mindre betydande skogsarealer. Den något reflekterande iakttagaren har med smärta sett, hurusom det ena hemmanet efter det andra förvandlats till träindustriens egendom. Af säljarne hafva somliga i sydligare trakter köpt sig fastigheter, bättre passande för jordbruk, andra emigrerat och andra återigen, kanske större antalet, kvarstannat å sina förra hemman såsom arrendatorer.

Orsakerna till dessa egendomsförsäljningar äro flera, hvaraf några här må nämnas. Från köparnes sida har det kraftigaste motivet otvifvelaktigt varit att förskaffa och tillförsäkra sin industri ett billigt och betryggande skogskapital, hvilket syntes dem så mycket angelägnare, som tillgången på skog med den stegrade förbrukningen förminskats och priset därå genom lifligare konkurrens efter hand betydligt stigit och kunnat antagas uppnå en höjd, som afsevärdt skulle komma att reducera den förut i vanliga fall rätt stora vinstprocenten å trävarurörelsen. Hvad säljarne åter angår, hafva de, okunniga om skogens verkliga värde, dels ansett sig fått bra för att ej säga för mycket betaldt för sina fastigheter och dels påverkats af utsikten att bli ägare till ett för deras förhållande betydande penningbelopp, hvilket gjort, att de, utan att rätt kunna bedöma hvad som för dem i framtiden vore bäst, afhändt sig desamma. Mest bekymmersam ter sig framtiden för dem, som blifvit de nya ägarnes arrendatorer. Låt vara, att arrendafgälden i många fall är låg, oftast bestående endast i skyldighet att utgöra på arrendefastigheten fallande skatter och onera eller andra mindre af upplåtaren bestämda afgälder, så måste det vid försäljningen uppkomna kapitalet icke sällan förr eller senare tillgripas, ty räntan därpå tillsammans med hvad jordbruket afkastar, särskildt i trakter med ringa åkerareal, räcker i längden knappast till att bestrida de nödvändiga utgifterna. Följden häraf blir, att många forna själfägare ekonomiskt råka in på det sluttande planet med den dystra utsikten att till sist falla det allmänna till last, hvilket också i enstaka fall redan lär hafva inträffat.

De försålda skogsegendomarne komma delvis att förvandlas till ödehemman. Detta inträffar, då husens underhåll och byggande kräfva större utgifter, än som kunna erhållas genom de små inflytande arrendefgifterna. Äfven om man i verkligheten icke hade bevis därpå, är själfklart, att det kommer att gå så, ty bolag och enskilda träindustriidkare, som hafva egendomarna i sin hand, betrakta och sköta dem endast ur affärssynpunkt med det mål för ögonen att erhålla största möjliga förtjänt.

Ägostyckningslagens tillkomst betecknar emellertid ett nytt skede i träindustriens egendomsförvärf. Densamma gör det nämligen möjligt och billigt att skilja skogsmarken från öfriga ägoslag, och man har ock begagnat sig därpå i en utsträckning, som otvifvelaktigt strider mot landets sunda utveckling och sanna intressen. Jordbruket särskildt i länets norra delar behöfver, det våga vi bestämdt påstå, liksom i Norrland stöd och hjälp af skogen. Skog och jordbruk höra i dessa trakter tillsammans, så att ett upphäfvande af denna förening rubbar och undergräver den jordbrukande befolkningens sociala och ekonomiska ställning. Ett själfständigt jordbruk utan ekonomiskt underlag af skog är därstädes nästan otänkbart. Detta förhållande framträder mindre skarpt, ju längre söder ut man kommer, dock så, att det förblir lyckligast, om sambandet mellan jord- och skogsbruk fortfar.

Angående omfånget af träindustriens egendomsförvärf är svårt, om ej omöjligt, för enskilda personer att därom utarbete och framlägga tillförlitliga uppgifter, i synnerhet då statistiska utredningar på detta område saknas. Det är emellertid säkert, att dessa förvärf hafva en betydande utsträckning. Kändt är, att sågverksbolag på kortare tid än tvenne decennier hunnit lägga under sig skogsarealer af 25 till 30 tusen hektar, till väsentlig del inköpta från hemmansägare. Och det kommer visst icke att stanna med de redan afslutade köpen, ty det ligger i sakens natur, att träindustriens idkare skola genom ytterligare inköp söka åstadkomma sammanhängande skogskomplex af de skogsskiften, som nu ligga spridda här och där, hvarförutom af andra omständigheter jämväl kan antagas, att ifrågavarande skogsförvärf skola komma att fortsättas, så länge skogshemman stå att erhålla.

Det är ett allmänt känt förhållande, att folkmängden i länets norra del samt i gränstrakterna mot Norge så förminskats, att det väckt allmän uppmärksamhet. Det finns församlingar, hvars folkmängd under de senaste decennierna sjunkit med 1 till 2 tusen personer, under det att den tillvuxit i landets öfriga delar. Ehuru det bör medgifvas, att denna folkförminskning delvis förorsakats af andra än här åberopade förhållanden, såsom bristen af tidsenliga kommunikationer, kan det lik-

viest icke förnekas, att träindustriens omfattande inköp af jordfastigheter därtill i hög grad medverkat. Plikten mot folk och fädernesland bjuder att gripa in, där ett hotande missförhållande börjar växa fram. Motionären har bestämdt trott sig finna, att en fara hotar hemmansägareklassen inom Värmlands län af samma slag som den, hvilken förödande gått fram öfver Norrland. Ett bevis härfpå bland många lämna följande mig nyligen tillställda

»Utdrag af protokoll vid Karlstads hushållsgilles sammanträde i
Kil den 31 januari 1907.

§ 2.

Upprättades berättelse öfver skörd och jordbruksförhållanden inom gillet år 1906, se bil. A.

Bil. A.

— — — Bland ekonomiska förhållanden i öfrigt må här fästas uppmärksamheten på att de stora bolagen, särskildt i gillesområdets norra del, alltmer lägga under sig större skogsegendomar, och synes meningen vara att sedermera afskilja själfva jordbruken och bibehålla skogsmarkerna. Om detta för det värmländska jordbruket, hvilket otvifvelaktigt behöfver ett ryggtöd i skogsmarken, kan vara så lämpligt, må vara osagdt. — — —

§ 3.

Med anledning af ofvannämnda årsberättelse beslöt gillet ingå till hushållningssällskapet med anhållan, att sällskapet ville taga frågan om bolagens förvärf af jord samt om ägostyckning under pröfning och för Värmland, liksom för Norrland (och Dalarna?) nu är i lag stadgadt, söka utverka skydd för den själfägande jordbrukareklassen gentemot de stora bolagens förvärf af skogsegendomar, hvilka sedan styckas med afskiljande af själfva jordbruken och bibehållande af skogsmarken i bolagens ägo.

§ 4.

Beslöts, att utdrag af protokollet skulle tillställas Mellansysslets riksdagsman herr G. M. Sandin.»

Med hänsyn till hvad såhunda blifvit anfördt, få vi i anledning af de af herr Lindhagen väckta motionerna n:o 146 och 147 hemställa,

att Riksdagen måtte särskildt såvidt Värmlands län angår besluta i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de i nämnda motioner under punkterna 1:o och 2:o framställda yrkandena.

Stockholm den 1 mars 1907.

G. M. Sandin.

G. Jansson.

I motionens syfte instämma:

C. J. Berggren.

Karl Hultkrantz.

O. Anderson.

Karl Otto.

M. Matsson.